

GLADSAXE

Idekatalog til udviklingsprojekter i
Radiomarken

2022

Indholdsfortegnelse

1. Indledning	3
2. Om idékataloget	4
2.1 Realisering af tiltag	5
2.2 Beliggenhed og afgrænsning	5
2.3 Fredningen af Radiomarken	5
2.4 Overordnede målsætninger	5
OVERORDNEDE MÅLSÆTNINGER	6
3. Tiltag	6
3.1 Forslag til rekreative og landskabelige tiltag	8
3.2 Naturmæssige tiltag	13

Forside foto: Egetræ i Radiomarken.

Ellesumpen i foråret inden træerne springer ud.

1. Indledning

Idékataloget indeholder forslag til mulige tiltag i det fredede område Radiomarken. Området blev fredet ved afgørelse truffet af Naturklagenævnet den 28. december 1993, se det fredede areal på figur 1.

Tiltagene ligger inden for de målsætninger og rammer, der fastsættes i Gladsaxes kommuneplan (2022), 'Vores grønne Gladsaxe' (2018), Gladsaxestrategien (2018), Sundhedspolitikken (2018) og Arkitekturpolitikken (2021).

Formålet med Idékataloget er at skabe et overblik over mulige tiltag, der udvikler og forbedrer forholdene på Radiomarken, både for mennesker og natur. Idékataloget indeholder forslag som Gladsaxes Kommunes fredningstilsyn har vurderet, kræver behandling af Fredningsnævnet. Fredningsnævnet er myndighed på aktiviteter, som ikke umiddelbart er i overensstemmelse med fredningens ordlyd.

Idékataloget er forvaltningens supplement til "Plejeplanen for Radiomarken 2022-2031". Plejeplanen indeholder de tiltag som Gladsaxes Kommunes fredningstilsyn har vurderet ikke kræver behandling af Fredningsnævnet. Derudover kan man i plejeplanen læse mere om områdets natur- og kulturhistorie, områdets værdier, drift og pleje. Plejeplanen findes på gladsaxe.dk

Idékataloget anvendes af politikere og By- og Miljøforvaltning i Gladsaxe Kommune, til prioritering af kommende udviklingsprojekter i Radiomarken.

Tiltagene i dette idékatalog har været i offentlig høring i perioden fra den 2. november til og med den 30. november 2021. Idékataloget er politisk behandlet i Gladsaxe Kommunes Klima- og Miljøudvalg og Trafik og Teknikudvalg den 30. maj 2022.

Sort blomsterbuk på skvalderkål i Radiomarken.

2. Om idékataloget

Figur 1: Fredningsgrænse og stednavne.

2.1 Realisering af tiltag

Tiltagene i idékataloget er beskrevet i det omfang det har været muligt. Flere tiltag vil dog kræve en mere detaljeret projektbeskrivelse, som udarbejdes, inden tiltaget kan udføres. Flere af tiltagene kræver én eller flere tilladelser eller dispensationer fra gældende lovgivning, figur 4 og 9. Tiltagene kræver desuden, at Fredningsnævnet skal behandle og godkende dem. En række tiltag kræver en særskilt budgetbevilling, som skal tilvejebringes, hvis tiltaget skal udføres. Det vil derfor ikke nødvendigvis være alle tiltag i planen, der kan gennemføres.

Hvis et tiltag skal igangsættes, udarbejdes en konkret og endelig projektbeskrivelse, som kan myndighedsbehandles. Gladsaxe Kommune er myndighed på naturbeskyttelsesloven (fx beskyttede naturtyper, søbeskyttelseslinjen, skovbyggelinjen) og eventuelt anden lovgivning. Fredningsnævnet er myndighed på fredningssagerne. Under sagsbehandlingen høres de klageberettigede og relevante hørings svar, som er fremkommet i høringsperioden i forbindelse med plejeplanens tilblivelse, inddrages.

2.2 Beliggenhed og afgrænsning

Idékataloget indeholder forslag til tiltag i det fredede område Radiomarken. For detaljer om ejerforhold med mere se: "Plejeplan for Radiomarken 2022-2031".

2.3 Fredningen af Radiomarken

Radiomarken blev fredet den 28. december 1993.

Fredningens formål er:

- at bevare hovedparten af Radiomarken som et naturområde,
- at sikre offentlig adgang og
- at opretholde områdets landskabelige værdier.

2.4 Overordnede målsætninger

De overordnede målsætninger, figur 2, tager udgangspunkt i de kortlagte værdier i området (se plejeplanen for Radiomarken 2022 – 2031) og med baggrund i fredningens formål, samt relevante strategier i Gladsaxe Kommune. Målsætningerne er her udfoldet mere end i "Plejeplan for Radiomarken 2022-2031", da de forholder sig til forslag til tiltag, som fremsættes i Idékataloget. Målsætningerne er opstillet inden for tre overordnede kategorier, naturværdier, rekreative og landskabelige værdier. Flere af de foreslåede tiltag skaber værdi i to eller alle tre kategorier. For eksempel er tiltag som udplantning af blomstrende buske både til gavn for sommerfugle og anden natur, men det har også en rekreativ og landskabelig værdi for brugerne af området.

OVERORDNEDE MÅLSÆTNINGER

NATURVÆRDIER	REKREATIVE VÆRDIER	LANDSKABELIGE VÆRDIER
<ul style="list-style-type: none">▪ Levevilkår for de rødlistede arter forbedres.▪ Græsningen udvides og optimeres for biodiversiteten.▪ Øget blomstring på overdrevet til gavn for insekter og fugle.▪ Øget variation og blomstring i ellesumpen.▪ Gamle træer bevares så vidt muligt.▪ Naturlig vandstand i ellesumpen.	<ul style="list-style-type: none">▪ Optimering af tilgængelighed og opholdsmuligheder.▪ Adgangsforhold forbedres for besøgende.▪ Adgangen til Bagsværd Sø styrkes▪ Områdets natur og historie formidles.▪ Blindestien forbedres▪ Græssende dyr giver store naturoplevelser▪ Forbedring af rekreative oplevelser (leg og ophold).▪ Hundelufter-interesser tilgodeses.	<ul style="list-style-type: none">▪ Det åbne overdrev bevares jf. fredningen.▪ Mulighederne for udsigt ved bredden af Bagsværd Sø forbedres.▪ Nuværende og fremtidige karakteristiske og smukke træer sikres.▪ Det landskabelige helhedsindtryk forbedres ved plantning.

Figur 2: Overordnede målsætninger.

3. Tiltag

Indsatserne, figur 3, for natur og biodiversitet har fokus på at bevare og forbedre forholdene for de truede arter, der i dag findes i Radiomarken. Det gøres ved målrettede plejeindsatser og ved naturgenopretning, hvor naturlige processer som helårsgræsning, naturlig vandstand og bevaring af veterantræer og dødt ved styrkes.

Tiltag for friluftslivet kommer til udtryk ved et fokus på adgangsforhold og opholdssteder samt funktionsopdeling såsom et heget hundefritløbsområde, der sikrer, at flere typer brugere kan anvende området samtidigt.

Der er et landskabeligt fokus på udsigter og beplantning, der styrker oplevelsen af landskabets kvaliteter.

Figur 3: Udvalgte fremtidige tiltag.

3.1 Forslag til rekreative og landskabelige tiltag

Rekreative og landskabelige tiltag

Tiltag markeret med # kræver særskilt budgetbevilling.

Tiltag markeret med * kræver dispensation/vurdering jf. naturbeskyttelsesloven m.fl.

Alle tiltag kræver behandling i Fredningsnævnet.

3.1.1 Der kan plantes hjemmehørende arter som blomstrer og giver frugt og bær *

3.1.2 Forslag til udbygning af eksisterende grusstier og indgange. #/*

3.1.3 Blindestien kan udvides og opgraderes #/*

3.1.4 Der kan opsættes nye bænke og borde/bænke samt grillpladser og andet inventar *

3.1.5 I tilknytning til Bagsværdvej kan etableres et hegnet hundefritløbs-område #/*

Figur 4: Rekreative og landskabelige tiltag

3.1.1 Beplantning

Der kan plantes mindre grupper og enkeltstående buske og små træer, for at bidrage til en forbedret rumlig oplevelse og styrke landskabets karakter og biodiversitet.

Beplantningen kan ske inden de på figur 5 afmærkede områder. Generelt er overgange fra vej eller p-pladser til Radiomarken ikke vellykkede. Ved Tyrolerhuset kan p-plads sløres af beplantning, så brugere ved grillpladserne får en mere fokuseret naturoplevelse, ligeledes er beboelsen langs Bagsværd Møllevej dominerende for gående på overdrevet. Her kan naturoplevelsen forbedres ved en begrænset beplantning langs beboelsen. Det samme er gældende langs Nybrovej og Bagsværdvej, hvor oplevelsen af trafikken kan sløres med beplantning. Grupper af buske giver læ for både mennesker og dyr og gavner derved både de landskabelige, rekreative og biologiske interesser.

Det foreslås, at der udelukkende plantes hjemmehørende arter i naturområderne, og med fokus på arter med blomster og frugt til glæde for både mennesker og dyr.

Figur 5: Beplantning

Et særligt fokus er plantning af hassel for den sjældne og truede hasselbuk, hvis larver kun lever i levende kviste på solbeskinnede hasselbuske. Andre af områdets rødlistede insekter kan få gavn af sent blomstrende buske som kornel, hyld, kvalkved, røn og vildrose. Som et supplement til de vilde arter, kan der plantes dyrkede sorter som for eksempel spiseæbler, kirsebær og storfrugtede hasselbuske.

Hvis beplantning gennemføres, skal det ske med henblik på at styrke udsyn og begrænse eventuelle skyggegener for beboelse langs Bagsværd Møllevej. Beplantningen skal primært bestå af lavtvoksende arter og skal ske i spredte grupper.

I skovebevoksede områder af Radiomarken, kan naturlig foryngelse suppleres med indplantning af hjemmehørende buske og træer.

3.1.2 Udbygning af eksisterende grusstier og indgange

Ankomsten til naturområdet er vigtig, det er her man får første indtryk af området. Her kan man trække lidt væk fra sti og vej, stille cyklen, mødes med venner, evt. bruge skraldespanden, læse om områdets historie og attraktioner og gå videre ind i Radiomarken. Det foreslås derfor, at der kan etableres fem mindre ankomstpladser, figur 6. Ved øvrige mindre indgange kan også opstilles informationskilte.

For at styrke tilgængeligheden og den rekreative benyttelse foreslås det eksisterende netværk af grusstier udbygget med tre nye grusstier. For at gøre oplevelsen mere overskuelig og tryk, og give mulighed for at gå mindre runder, foreslås stierne så de forbinder indgange og eksisterende knudepunkter/stier. Stier vægtes som en af de vigtigste forudsætninger for rekreativ brug af området

I dag er der mange trådte stier som fungerer som et sekundært sti-netværk, disse kan udbygges med slåede baner i naturgræsset (se kort).

Gul humlesvirreflue lever i Radiomarken.

Figur 6: Fremtidige (eksisterende og nye) stier og indgange.

3.1.3 Blindestien opgraderes med flere opmærksomhedsfelter og udvides med alternativ rute

Hvis dyrefolden udvides, som foreslået i tiltag 3.2.1, vil blindestien krydse folden. For brugere af blindestien, der ikke ønsker at krydse folden, kan der etableres en alternativ rute langs foldens yderside. Denne markeres af en ledelinje, så stien kan følges af blinde og svagtseende. Hvor blindestien deler sig, samt andre relevante steder, kan der renoveres eller etableres opmærksomhedsfelter til at vejlede brugerne af stien. Hvis der etableres nye grusstier, skal det undersøges om blindestien med fordel kan ændres, for at forbedre sikkerheden for brugerne, figur 6.

3.1.4 Opsætning af bænke, borde/bænke sæt, skraldespande

Størstedelen af det nuværende inventar er nedslidt og trænger til udskiftning. Kvaliteten af de enkelte dele bør forbedres. Der anlægges ikke nye grillpladser, men en renovering af de eksisterende er påtrængt. Der kan placeres enkeltstående nye bænke, så de står på steder med god udsigt og ro, figur 8. Parkinventaret bør understøtte alle de aktiviteter og brugere der besøger Radiomarken.

3.1.5 Hundefritløbsområde

Figur 7: Hundefritløbsområde.

I dag er det ikke tilladt at have løse hunde i Radiomarken, men der er et stort ønske fra hundeejerne om at dette bliver muligt. Der kan etableres et heget område, hvor løse hunde er tilladt. Det foreslås, at fritløbsområdet placeres i den sydlige del af Radiomarken, figur 7. Fritløbsområdet kan udformes som to hegnede områder efter hundelufteres ønske om, at hunde med forskellige behov kan holdes adskilt. Der etableres indgange, som klaplåger eller lignende, og der opsættes skilt om hund i snor og affaldskurve ved udgangen. Efter ønske fra brugerne opsættes tavle, så hundeluftere kan opsætte beskeder med information til de andre brugere. Fritløbsområdet kan suppleres med siddemuligheder samt robuste agilityredskaber i træ. Der etableres driftslåger. Græsset klippes som brugsplæne eller naturgræs efter behov

Figur 8: Fremtidigt (eksisterende og nyt) inventar og mødesteder.

3.2 Naturmæssige tiltag

Forslag til naturtiltag

Tiltag markeret med # kræver særskilt budgetbevilling.

Tiltag markeret med * kræver dispensation/vurdering jf. naturbeskyttelsesloven m.fl.

Alle tiltag kræver behandling i Fredningsnævnet.

3.2.1 Ny græsningsfold til kvæg #/*

3.2.2 Frahegning ved Salamandersøen *

3.2.3 Salamandersøen kan oprensnes og udvides *

3.2.4 Veteranisering af udvalgte træer *

3.2.5 På overdrevet kan afskrabes artsfattige partier og spredes frø/hø fra lokale overdrevsarealer *

Figur 9: Naturtiltag.

3.2.1 Ny græsningsfold og helårsgræsning med robust kvægrace

Folden nord for Valdemar Poulsens vej kan udvides til i alt cirka 10 hektar, figur 10. Folden vil derved omfatte både lysåbne og skovdækkede områder. I folden kan udsættes et lille antal kvæg af robust race som er egnet til helårsgræsning i naturområder og vant til at færdes i områder med moser og sumpe. Dyrene skal gå på arealet hele året uden tilskudsfordring. Der kan dog fodres i små mængder i korte perioder, hvis det skønnes nødvendigt i forhold til dyrevelfærd.

Arealet vurderes at kunne bære 2-3 kvæg, men antallet af dyr kan løbende reguleres, så græsningen er optimal for biodiversiteten, uden at gå på kompromis med dyrevelfærden. Et optimalt græsningstryk ses ved at størstedelen af græs- og urtevegetationen er græsset i bund omkring 1. april. Det kan være gavnligt for biodiversiteten at supplere kvæget med andre publikumsvenlige græssende dyr, som for eksempel heste. Sådanne dyr kan udsættes i kortere eller længere perioder hvis By- og Miljøforvaltningen skønner det nødvendigt.

Helårsgræsning uden tilskudsfordring betyder flere blomster til gavn for insekter og fugle med mere. En kontinuerlig tilgang af kokasser giver levesteder for gødningsbiller og svampe, og dyrenes slid skaber partier med bar jord som er spirebede for blomsterplanter og er til gavn for varmekrævende og jordboende insekter.

I Ellesumpen er der mindre føde til kvæget, da meget af plantebiomassen findes i trækronerne. Kvæg er dog glade for at spise både bark, kviste og blade fra vedplanter. På den måde kan kvæget være med til at holde dele af ellesumpen lysåben, så der bliver plads til blomstrende urter som fx Eng-kabbeleje. Det forventes dog ikke at kvæget vil påvirke større træer nævneværdigt, men mere påvirke græsser og urter, buske og nyopvækst af vedplanter. Kvægets tramp og slid vil skabe tiltrængt dynamik i ellesumpen. Biodiversiteten er opstået som følge af naturlige processer herunder græssende dyr. Kvæget erstatter funktionelt uroksen, som har været vidt udbredt i Danmark – også i områder mere eller mindre dækket af skov.

Ved veteranisering (se 3.2.4) og naturligt henfald og storm, kan der opstå lysninger i skoven. Mange arter er knyttet til skovlysninger, som har et særligt mikroklima med læ, sol og høj luftfugtighed- og temperatur. Græssende dyr bidrager til at lysninger ikke, eller kun langsomt, lukkes af ny træopvækst.

I Radiomarken findes en del truede insektarter, som behøver en mosaik af lys og skygge, læ og sol, og som er afhængige af blomster der står relativt varmt og solbeskinnet. Insekterne har også særlige krav til larvernes levesteder. Fx kan hasselbukken kun bruge solbeskinnede hasselbuske som levested. Arten er på sin nordgrænse i Danmark og behøver derfor både læ og sol. En anden bille - Sort blomsterbuk - lægger æg

i solbeskinnet dødt løvtræ. Her lever billens larve. Sort blomsterbuk er desværre ikke set siden 2019 selvom den har været eftersøgt. Det er muligt at de stammer som den har lagt æg i, er blevet for overskyggede.

Radiomarkens Ellesump er en tilgroningskov, og området var for cirka 200 år siden afgræssede enge med spredte træer. Det ses tydeligt, på gamle kort og gamle luftfoto, hvordan skoven har bredt sig og er blevet

Figur 10: Græsningssfold, indgange til folden og stier.

mere og mere tæt, kold og mørk. I dag er der, som beskrevet i Plejeplanen for Radiomarken 2022 – 2031, mange naturværdier tilknyttet ellesumpen, elletræerne og ikke mindst forekomsten af veterantræer og døde træer. Det er vigtigt at disse værdier bevares. Det vurderes ikke at græsningen vil påvirke disse værdier negativt.

I forbindelse med kvæggræsningen, bør der igangsættes et overvågningsprogram af den biologiske udvikling med særligt fokus på de rødlistede arter. Der gennemføres en basisregistrering inden der udsættes græssende dyr, samt opfølgende registreringer. Både lysåbne og skovdækkede områder i og udenfor hegningen overvåges, så forskelle og udvikling kan følges. I planperioden kan der ske justeringer af græsningstryk og hegnslinjer (inklusive frahegningen ved Salamander søen) på baggrund af denne viden.

Dyr, der udsættes i Radiomarken, skal være rolige og omgængelige dyr, der er vant til at klare sig i naturområder uden tilskudsfordring. Det tilstræbes via information om dyrenes adfærd, og hvordan man skal færdes i folden, at brugerne af Radiomarken ikke oplever gener eller utryghed ved at færdes i folden. Den centrale sti i Radiomarken krydser folden ved Salamander søen. Her frahegnes dele af stien, så den strækning hvor man skal krydse folden begrænses til cirka 35m, figur 10. Beplantningen kan opstammes relevante steder, for at sikre godt udsyn.

Det lave antal dyr betyder begrænsede lugtgener sammenlignet med regulært landbrug. Der vil naturligt være kokasser, men særligt i sommerperioden hvor der også er mange rekreative aktiviteter, sker der en hurtig omsætning af kokasserne. Det forventes derfor ikke at blive en hindring for færdsel og ophold i folden. Ved helårsgræsning er der langt færre dyr, end ved traditionel sommergræsning. Som beskrivelse af mængden af dyr, bruges ofte at omregne til kg dyr/hektar. Fåregræsningen i Radiomarken udgjorde cirka 300-400kg/hektar, mens der ved helårsgræsning med kvæg forventes omkring 80 - 100kg/hektar.

Der skal som i dag fortsat være adgang for besøgende i hele folden, og der kan derfor etableres omkring ni klaplåger i hegningen samt minimum fire stenter (simple passager for mennesker igennem hegnet), figur 10. Det forventes ikke at de nuværende aktiviteter i den nordlige del af Radiomarken, vil blive begrænset af udvidelse af folden. Der etableres driftslåger på passende steder.

De græssende dyr får adgang til en stor og varieret fold som sikrer en god dyrevelfærd. Der opsættes et læskur i området, som placeres i bevoksningen i den sydlige del af folden, og tilpasses landskabet. Der opsættes frostfrit drikkevand til dyrene. Det nuværende maskehegn erstattes af et strømførende trådhegn, som placeres, så det følger landskabet og er mindst muligt iøjnefaldende.

3.2.2 Indre frahegning ved Salamander søen

En række af de rødlistede insekter er knyttet til de massive forekomster af blomstrende skvalderkål og tidsler i skovbrynet. Nogle af insekterne er endvidere meget lokalt forekommende og kan findes inden for de samme 30-40 meter år efter år. Da skovbrynet ikke har været afgræsset i nyere tid, og de rødlistede arters overlevelse og beskyttelse har høj prioritet, frahegnes et mindre kerneområde i sommerhalvåret, såfremt græsningsprojektet med kvæg gennemføres. På den måde sikres blomstringen af skvalderkål og tidsler og dermed føderessourcen for de truede insekter. Når den primære blomstring er slut og det vurderes biologfagligt forsvarligt, fjernes frahegningen, så dyrene kan græsse området og derved begrænse tilgroning og sikre fortsat blomstring. Frahegningen etableres som to små områder med simple hegnspæle (tentorpæle) og én til to strømførende tråde. Det forventes, at helårsgræsningen vil øge mængden af blomster, og hvis frahegningen viser sig unødvendig, bør den ophøre.

3.2.3 Salamandersøen oprensning og udvides

Som følge af den øgede tilgroning med sumpplanter og tidlige udtørring om sommeren foreslås vandhullet oprensning, så det bliver lidt dybere og ikke udtørres så tidligt på sommeren. Hvis søen oprensning, skal

bredzonen anlægges med en jævn overgang, og der bør laves et lille dybt område, hvor haletudser og salamanderlarver kan overleve, de år hvor søen trues af udtørring.

3.2.4 Veteranisering

Ellesumpen fremstår i dag med et begrænset blomsterflor og med mange ensaldrende træer. I den del af ellesumpen som kan inddrages i græsningsfolden, figur 3, kan specifikke træer eller trægrupper veteraniseres. Alle træarter kan veteraniseres. Veteranisering betyder, at træerne aktivt tilføres skader som afbarkning, udsavning af huller, afbrækning af dele af kronen med mere. Der skal ikke fjernes træ og tømmer i forbindelse med tiltaget, dette skal efterlades til naturligt henfald. Veteranisering fremskynder en mere naturlig andel af veterantræer i skoven og fremmer blomstring af urter og buske i skovbunden. Op mod 1/3 af skovens arter er tilknyttet dødt ved og veterantræer, særligt i overgangszoner mellem mørk skov og lysninger. Tiltaget vil skabe overordnede positive effekter for insekter, svampe, flagermus, fugle m.fl. og konkret for nogle af de rødlistede arter kendt fra området. For eksempel lever larverne af sydlig vedsvirreflue og sort blomsterbuk i solbeskinnet dødt ved. Hasselbukken er afhængig af varme og solbeskinnede hasselbuske. Veteraniserede områder vil også være rekreativt spændende ved at skabe variation i naturoplevelsen. Tiltaget bør være af begrænset omfang og implementeres gradvist, så effekterne af tiltaget og samspillet med de græssende dyr løbende kan monitoreres og evalueres. Der bør ikke påvirkes mere end højst 10% af det samlede skovdækkede areal i hele planperioden. Lysninger, som efterfølgende afgræsses, vil skabe yderligere variation og blomstring i området.

3.2.5 Afskrab og udsåning på overdrevet

På overdrevet i græsningsfolden kan der afskrabes græstørv på mindre områder (5-10m²) hvor vegetationen i dag er artsfattig og præget af kulturgræsser. I disse 'spirebede' spredes frø og/eller hør fra nærliggende naturarealer med plantearter, der er forsvundet fra fårefolden. I Radiomarken og i de omgivende områder har enkelte individer af karakteristiske arter som bakke-nellike og blåhat overlevet. Blåhat er af frivillige blevet opformeret, og der er en lille frøproduktion, der kan udsås.

Hårbold – Hemitricia clavata – Lillebitte svampedyr på dødt ved i ellesumpen.

Gladsaxe Kommune
By- og Miljøforvaltningen
Rådhus Allé 7
2860 Søborg

gladsaxe.dk
Telefon: 39 57 50 00
Mail: natur@gladsaxe.dk